

N:o 30.

Af herr **J. Ericsson** i Norrby, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag till lag om bränvinstillverkningens successiva upphörande.

Knappast torde väl någon lagstiftningsfråga hafva undergått så många och genomgripande förändringar som den svenska bränvinslagstiftningen, hvilket väl hufvudsakligen torde bero på, dels att bränvinet har varit och är en mycket allmän förbrukningsartikel, lämplig såsom skatteobjekt, dels därför att varans missbruk har visat sig medföra skadliga verkningar i sedligt, fysiskt och ekonomiskt afseende, hvadan följaktligen statsmagterna ansett sig böra taga frågan under sitt synnerliga hägn.

Redan i början af förra århundradet hade man kommit till insigt om bränvinsmissbrukets skadliga inflytande, hvarför man på lagstiftningens väg vidtog åtgärder till hämmande af detta missbruk genom utfärdandet af den första egentliga bränvinsförordningen af den 7 september 1741, hvilken stadgade en ny »konsumptions-accis».

Under den derpå följande tiden undergingo bestämmelserna täta och genomgående vexlingar: än förklarades bränvinstillverkningen för ett kronans regale, än lemnades densamma fri, då ständerna åtog sig en bränvinsskatt, ovilkorlig efter hemmantal på landet, men vilkorlig för städerna.

Vid 1810 års riksdag gjordes bränvinsskatten, dels ovilkorlig för både stad och land, dels vilkorlig, beroende på tillverkningen efter panne-rymden. År 1815 lades taxeringsvärdet till grund för bränvinsskatten å landsbygden. Och samma bestämmelse gjordes 1824 för städerna. Den ovilkorliga skatten fortfor till 1836 och den vilkorliga, då skatten beräknades efter tillverkningsredskapens afverkningsförmåga, fortfor till in på år 1855.

Under allt detta lagstiftande hade omsider bränvinstillverkningen utvecklat sig till en husslöjd i stor skala under benämning »husbehofsbränning», hvilken ansågs som en fördelaktig binäring för jordbruket, på samma gång som den genom sin oerhördt uppdrifna produktion och en allt för fri försäljningslag ledde till de betänkligaste missbruk.

Det var under intrycket häraf, lagen af den 18 januari 1855 tillkom, hvarigenom den s. k. husbehofsbränningen afskaffades och fabriksbränningen infördes, med en beskattning för hvarje tillverkad kanna, och tillverkningen öfvervakad utaf af staten aflönade kontrollörer.

Att denna genomgripande reform genomfördes i den lofvärda afsigten att genom bränvinsproduktionens minskande och varans fördyrande göra denna vara svåråtkomligare för missbruket, ligger i öppen dag, och att detta syftemål icke heller förfelades visade sig deraf, att under det produktionen, då den stod på sin höjdpunkt, framhäfde ett tillverkningsbelopp af — efter beräkning — omkring 30 millioner kannor årligen, nedgick denna väldiga »syndaflod» under början af 1860-talet till ungefärligen halfva beloppet, eller 15 millioner kannor.

Efter införandet af denna nya beskattningsgrund, som genom 1855 års förordning belade hvarje tillverkad kanna bränvin, beräknad efter normalstyrka, med en skatt af 50 öre, 1857 med 60 öre, 1867 med 70 öre, 1871 med 80 öre o. s. v., tills den med senast genomförda skatteförhöjning 1888 bestämdes till 50 öre per liter (1 kr. 30 öre kannan), har lagstiftningen således konsekvent fortgått på den ifrån början beträdda banan, nemligen att genom bränvinets fördyrande göra detsamma svåråtkomligare för missbruk; men att hon — lagstiftningen — icke uteslutande haft detta lofvärda mål i sigte framgår deraf, att på samma gång man höjt skatten, har man äfven gifvit bränvinstillverkaren åtskilliga friheter, såsom större valfrihet med afseende på tillverkningstiden, skattebetalningsanstånd, med det tillverkade bränvinet såsom pant under kronans lås på s. k. nederlag o. s. v., allt bestämmelser, hvilka ej gerna kunna tydas annorlunda än som en indirekt uppmaning till bränvinsfabrikanten att forcera tillverkningen för att derigenom skaffa staten inkomster.

Att denna beräkning icke heller svikit sin uppgift kan man inhemta af de statistiska uppgifterna, hvilka visa, att då i början af 1860-talet

den årliga brånvinnsskatten beråknades till 8 å 9 millioner, är den i sist-förflutna års statsreglering upptagen till 15 millioner kronor.

I Kongl. Maj:ts proposition till 1888 års Riksdag om förhöjning af brånvinnsskatten från 40 till 45 öre per liter, hvarigenom beråknades en ökning i statsverkets inkomster med 1,750,000 kr., spårar man intet annat motiv för framställningen än en ökad inkomst. Uti anförandet till statsrådsprotokollet heter det bland annat angående ifrågavarande skatteförhöjning: »Tillverkningen under 1887 har utgjort 34,438,867,5 liter, och ehuru väl de sex senaste årens tillverkning efter afdrag af omkring elfva millioner liter å nederlag skulle berättiga till antagandet af en årlig förbrukning till belopp af närmare 34 millioner liter, kräfver dock försigtigheten att under nuvarande förhållanden ej beråkna en högre förbrukning än den minst antagliga» etc.

Emellertid afslog Riksdagen den af Kongl. Maj:t i årendet gjorda framställningen under förmälan, att de förändrade tullbestämmelserna ingåfvo den förhoppning, att man vid afgörandet af frågan ej behöfde taga hänsyn till en ökad statsinkomst. Deremot biföll Riksdagen en inom Andra kammarén gjord hemställan om 10 öres förhöjning per liter i sedlighetens intresse — alltså ett ytterligare steg i den ursprungliga riktningen med nykterhetsstråfvandet som mål och skatteförhöjningen som medel.

Genom dessa fortsatta skatteförhöjningar har omsider brånvinsfabrikationen kommit i det skede, att den numera ej kan vara af något synnerligt gagn för jordbruksnåringen; ty då, t. ex., jordbrukaren för en tunna potatis — en produkt, som anses vara brånvinsproduktionens väsentligaste råvara — erhåller 2 kr. å 2 kr. 50 öre, under det brånvinstillverkaren för samma qvantitet råvara får till staten erlågga omkring 11 kronor, så kan med fog påstås, att det icke lönar sig odla potatis till afsalu för brånnerierna, och samma är äfven förhållandet relativt till andra jordbruksprodukter.

Då alltså, enligt mitt förmenande, den tid, då brånvinstillverkningen var till gagn för jordbruket, nu mera är en öfverlefvad tidpunkt, så torde vid brånvinslagstiftningen hänsyn endast böra tagas till de två andra hufvudomständigheterna, nemligen å ena sidan brånvinskonsumtionen såsom en inkomstkälla för staten och å andra sidan samma konsumtions skadliga verkningar.

Hvad nu den förstnämnda omständigheten vidkommer, så bör väl ej för mycken vigt fästas vid en af allmänna moralen utdömd handtering såsom en statsverkets inkomstkälla, i all synnerhet då genom en ändamålsenlig tullagstiftning och tidsenliga skattereformer statskassan kan tillföras inkomster ur sundare och oskadligare tillflöden. Beträffande åter den

andra hufvudomständigheten — bränvinsmissbruket — så har under senare åren förekommit ett allt mer och stegradt positivt uppträdande mot detta samhällsönda. Det är denna del af frågan, som rättvisligen kräfver statsmagternas uppmärksamhet och pröfning. Det är med den pågående frivilliga nykterhetsrörelsen som lagstiftningen bör arbeta hand i hand för uppnåendet af det eftersträfvansvärda målet: restriktiva åtgärder mot den landsförderliga spritimporten från utlandet i första rummet samt successiv inskränkning af den inhemska tillverkningen och förbrukningen, tills den omsider måtte kunna upphöra.

Det är ur denna synpunkt sedt, som jag vågar vördsamt föreslå,

att Riksdagen ville besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag om bränvinstillverkningens successiva upphörande för att efter viss tid, t. ex. 10 à 15 år, helt och hållet förbjudas för andra än medicinska och tekniska ändamål.

Stockholm den 18 januari 1890.

J. Ericsson,
från Östergötland.